

Ματιές στην τηλεόραση

Βιασμός και εικονική πραγματικότητα

Μια διευκρίνιση πριν από ό,τι άλλο: Για τις ανάγκες του άρθρου, «βιασμό» ονομάζω όχι μόνο το έγκλημα που καταγράφεται μ' αυτή τη λέξη στον ποινικό κώδικα, αλλά και κάθε προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας, κάθε σεξουαλική παρενόχληση – όποια πράξη δηλαδή εξαναγκάζει μια γυναίκα σε οποιοδήποτε βαθμού ερωτική συνεύρεση, με όποια απειλή.

Αυτή τη γενίκευση την επιχειρώ, όχι επειδή δεν καταλαβαίνω τις διαφορές ανάμεσα στους βαθμούς εξαναγκασμού, αλλά για να επισημάνω τη μανία που έχει τελευταία πιάσει τα κανάλια της τηλεόρασης ν' ασχολούνται με το θέμα. Κάποιες φορές πραγματικά ευεργετικά –αφού βοηθούν τις κακοποιημένες γυναίκες να ακουστούν– κάποιες φορές επιπόλαια, για να μην υστερήσουν στη μετάδοση των δυστυχώς αυξανόμενων σχετικών ειδήσεων, και κάποιες φορές σκανδαλοθηρικά, για λόγους τηλεθέασης. Θα έλεγα μάλιστα πως το φθινόπωρο του 2003 «η γυναίκα» πρωταγωνίστησε στο τηλεοπτικό τοπίο κάτω απ' το φως αυτού του προβολέα. Μικρές σχολιαστικές αναφορές θα κάνω σήμερα σε μερικές από αυτές τις αναφορές.

Η έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης

Μόνο θετικά λόγια μπορώ να πω γι' αυτή την έξαρση της ενημέρωσης πάνω στην έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης -- έναν όρο άγνωστο στον πολύ κόσμο ως πριν από λίγο καιρό. Ρεπόρτερς -- περισσότερο οι γυναίκες παρά οι άντρες συνάδελφοί τους -- βρίσκουν τις γυναίκες που επιθυμούν να καταγγείλουν τον εκβιασμό που υπέστησαν από εργοδότες ή ανώτερους στην ιεραρχία της εργασίας τους και τους παίρνουν συνεντεύξεις. Ακόμα καλύτερα, μερικές και μερικοί δημοσιογράφοι προτρέπουν τις γυναίκες να καταγγείλουν.

Συχνά η συντηρητική ή υποκριτική αντίδραση του κοινού είναι η εξής: «Γιατί δε λείπει το όνομά της; Γιατί κρύβει το πρόσωπό της; Η ανωνυμία δε μπορεί να είναι πιστευτή καταγγελία». Ο ή η δημοσιογράφος οφείλει -- και συχνά το κάνει -- να αντιμετωπίσει τέτοιες διαμαρτυρίες με την εξής αλήθεια: Η δημοσιοποίηση παρόμοιων καταγγελιών δεν έχει σε τίποτα να κάνει με τη δικαστική λειτουργία, όπου τόσο η ονομαστική αναφορά είναι απαραίτητη και για την καταγγέλλουσα και για τον καταγγελλόμενο, όσο και η παράθεση αποδεικτικών στοιχείων. Η δημοσιογραφία έχει

σκοπό της την ανάδειξη του θέματος ως πρόβλημα και την ενημέρωση της κοινής γνώμης.

Μόνο θετικά λόγια έχω λοιπόν να πω για όσες τέτοιες τηλεοπτικές προσπάθειες έχω παρακολουθήσει. Και περισσότερα καλά λόγια πρέπει να πω σ' εκείνους και σ' εκείνες τους και τις δημοσιογράφους που είναι σε θέση -- γιατί κατέχουν το ζήτημα -- να διευκρινίσουν, πως «σεξουαλική παρενόχληση» ορίζεται, ότι εκβιαστικά σεξουαλικό λαμβάνει χώρα στον εργασιακό ή στο σπουδαστικό χώρο, μεταξύ των ανωτέρων και κατωτέρων ιεραρχικά. Πως καμιά σχέση αυτό δεν έχει με το «φλερτ» και τον «έρωτα». Πως το να διαμαρτυρηθεί για κάποια πρόταση, κάποιο υπονοούμενο ή και κάποια εκβιαστική συνεύρεση δεν είναι πουριτανισμός αλλά ανθρώπινο δικαίωμα.

Κι ακόμα πιο πολλά καλά λόγια πρέπει να πω σ' εκείνους και σ' εκείνες τους και τις δημοσιογράφους, που δε σταματούν με ύποπτη περιέργεια στα σημεία των συνεντεύξεων που αφορούν την κατάληξη -- αν δηλαδή ενέδωσε τελικά ή όχι η καταγγέλλουσα. Και που κρατάνε ιερή την αρχή, ότι το θύμα ποτέ δεν ενοχοποιείται.

Ο εξαναγκασμός στην πορνεία

Αυτό το μεγάλο πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας απασχολεί τις τηλεοπτικές εκπομπές εδώ και τουλάχιστον δύο χρόνια. Δεν θα σταθώ λοιπόν περισσότερο απ' όσο χρειάζεται, προκειμένου να κάνω τις ενστάσεις μου -- ενστάσεις που δεν είναι βέβαια μόνο δικές μου, αλλά, πιστεύω, των περισσότερων τηλεθεατριών:

1η ένσταση: Συχνά το θέμα συζητιέται σε πάνελ, όπου ανακατεύονται και άλλα ζητήματα, όπως: Η ενηλικιότητα των γυναικών -- λες και ο εξαναγκασμός χτυπάει μόνο τα

ανήλικα άτομα. Η λαθρομετανάστευση -- λες και η έλλειψη διαβατηρίου αφαιρεί από τα πρόσωπα το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Η ηθική ή η ανηθικότητα της πορνείας -- λες και μιλάμε για «επάγγελμα» και όχι για δουλεία. Ο ρατσισμός -- λες και κάποιων εθνικοτήτων γυναίκες αρέσκονται να ζουν αιχμάλωτες και εκδιδόμενες από δουλεμπόρους. Με τις διάφορες γνώμες επί τόσων πολλών θεμάτων, συχνά χάνεται το κύριο, μεγάλο ζήτημα της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο.

2η ένσταση: Κάθε φορά που συζητιέται ένα τέτοιο θέμα, ή κάθε φορά που αναφέρεται μια σχετική είδηση, ό,τι κι αν λέει ο εκφωνητής -- όποια καλά μηνύματα και αν περνά ο λόγος -- η εικόνα διαιωνίζει και συνεργεί στο έγκλημα. Ο εκφωνητής καταγγέλλει την εμπορευματοποίη-

ση των γυναικών που νοικιάζονται ή και πουλιούνται, και η εικόνα μας δείχνει με ακάλυπτα τα πρόσωπα συγκεκριμένες «χορεύτριες» θύματα του δουλεμπορίου, επί το έργο, σε νυχτερινά μαγαζιά-κρεοπωλεία. **Διευθυντές των ειδήσεων, έλεος!!!!**

Συλλογική ευθύνη ή συλλογική ανευθυνότητα;

Όμως, στην περίπτωση της νεαρής γυναίκας που κατήγγειλε την προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας της μέσα σε ασθενοφόρο -- όπου ουσιαστικά, η ανημπόρια της είχε αφήσει την όποια ελευθερία της στα χέρια των «διασωστών» -- δεν ήταν βέβαια οι δημοσιογράφοι που έδειξαν ανευθυνότητα. Αυτοί, για όποιον λόγο κι αν ανέδειξαν το θέμα, έδειξαν περίσσια υπευθυνότητα, αφού, ούτε το όνομα της καταγγέλλουσας φανέρωσαν, ούτε το όνομα του καταγγελλομένου.

Μα ξεσηκώθηκε ο «φορέας», το ΕΚΑΒ. Μάταια η γυναίκα, με γυρισμένη πλάτη στον φακό, ύψωνε την φωνή της : « Δεν έχω τίποτα με το ΕΚΑΒ. Μ' έναν συγκεκριμένο τα έχω,

που με πρόσβαλε». Ο πρόεδρος των εργαζομένων , καθώς κι ο θεσμικά επικεφαλής του ΕΚΑΒ δεν την ακούγαν. Συνέχιζαν να ειρωνεύονται, να συκοφαντούν το υποτιθέμενο θύμα . Να εξαίρουν , πριν από τη διενέργεια διοικητικής έρευνας , τον υποτιθέμενο δράστη. Να τα βάζουν με τους δημοσιογράφους που ανέδειξαν το θέμα, λες και είχαν κάνει έγκλημα καθοσιώσεως. Δεν έχει νόημα να επαναλάβω όσα προσβλητικά ακούστηκαν στην τηλεόραση γι' αυτή την τριανταπεντάχρονη γυναίκα , που δήλωνε νοικοκυρά και μητέρα, μήπως και την σέβονταν λίγο -- μα εις μάτην. Αξίζει όμως να επαναλάβω την καφκική κραυγή της : «Όποιος εργάζεται σε σας λοιπόν είναι υπεράνω υποψία».

Και κυριολεκτικά πραγματικός και εικονικός «βιασμός»

Τρεις περιπτώσεις βιασμού υπέπεσαν στην τηλεοπτική αντίληψή μου, τον τελευταίο καιρό. Το ότι αναφέρω και τις τρεις περιπτώσεις -- τόσο ουσιαστικά διαφορετικές -- μαζί, κάτω απ' τον ίδιο υπότιτλο, είναι, νομίζω, χαρακτηριστικό της εποχής: Βλέπουμε τη ζωή απ' τα παράθυρα της τηλεόρασης , ανακατεύοντας την πραγματικότητα με την εικόνα, μέχρι την πλήρη σύγχυσή τους, που εκφράζεται στην πρόταση, «το είπε η τηλεόραση».

1η περίπτωση: *Η δημοσιογραφική.*

Είχαμε μια εξομολόγηση βιασμένης γυναίκας, ήδη δικαιωμένης από τα δικαστήρια. Έγινε με το όνομά της και το πρόσωπο ακάλυπτο. Συντετριμμένη μάς μετέφερε τόσο το περιστατικό -- στοιχείο που θα μπορούσε να λείπει -- όσο και την πλήρη απομόνωσή της από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον της, παρόλη τη δικαστική δικαίωσή της.

2η περίπτωση: *Η δραματουργική*

Καταχρηστικά χρησιμοποίησα τη λέξη «δράμα», αφού μία από τις ενστάσεις μου είναι να θεωρούμε κάθε σίριαλ Τέχνη, αθλώνοντας έτσι τη θεματολογία του και τις σκηνές του. Γιατί ο βιασμός που είδα **τυχαία, κάνοντας ζάπιγκ**, -- και μάλιστα σε ελληνικό σίριαλ στην κρατική τηλεόραση -- δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει στον θεατή άλλως από μια άκρως βάρβαρη σκηνή, που επιπλέον θίγει και τα αισθήματα αιδούς. Τι είδα ; Κάποιον έξαλλο άντρα, που αφού φωνάζει σε μια γυναίκα ακατάληπτες για μένα, που δεν ήξερα το θέμα, αιτιάσεις, τη ρίχνει στο τραπέζι (της κουζίνας ;) και την βιάζει **μπροστά μας** . Με όλα τα ρούχα και των δυο, να σκεπάζουν τα σημεία του σώματος που θα

θεωρούνταν πορνό, αλλά με επικεντρωμένη τη μηχανή λήψης στο πρόσωπο του βιαστή κυρίως και στις κινήσεις του τέλους της πράξης.

3η περίπτωση : *Η απόλυτη εικονικότητα*

Εδώ, εμφανίστηκε σαν είδηση ένας βιασμός που έγινε εικονικά. Κάποιο, λέει, περιοδικό (!) είχε κάνει φωτογράφιση ενός «συμβολικού» βιασμού μιας κοπέλας (φωτομοντέλο, που πίστευε πως είχε συμμετάσχει σε κοινωνική καταγγελία) από έναν Τούρκο στρατιώτη (πάλι φωτομοντέλο, που όπως μάθαμε, ήταν και ερωτικός σύντροφος της φωτογραφικά βιασθείσης). Ολόκληρη εκπομπή διατέθηκε στην παρουσίαση του θέματος αυτού. Διαφημίζοντας το περιοδικό -- «κάναμε μια προχωρημένη φωτογράφιση», έλεγε η αρχισυντάκτης. Γαργαλώντας τις πορνικές φαντασιώσεις -- «δείχνει να της αρέσει» έλεγαν μερικοί από τους «επίωνυμους» καλεσμένους. Προβάλλοντας το άλλοθι της καταγγελίας της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων -- «Κάναμε ένα νέο Εξπρές του Μεσονυχτίου», κοκορεύονταν οι αυτοурγοί. Ερεθίζοντας τα πατριωτικά (!) αισθήματα κάποιων -- «Η Ελλάδα δεν βιάζεται ποτέ», έβγαιναν οι κορώνες.

Μέχρι που η πραγματικότητα έδωσε μία μούτζα στην εικόνα κι όλοι βουβάθηκαν. Ακουγόταν μόνο το κλάμα μιας γυναίκας που τηλεφώνησε στην εκπομπή για να τους πει -- να πει σε όλους μας, τους άθλιους: «Πώς τολμάτε ; Εμένα, όταν ήμουνα δεκατριών χρονών με είχε βιάσει ένας τουρίστας στο νησί που παραθέριζα. Όχι, αυτό που δείχνετε, αυτό που συζητάτε **δεν** είναι ο βιασμός μου».